

„Nem súlyed az emberiség!”...

**Album amicorum
Szörényi László LX. születésnapjára**

Főszerkesztő: JANKOVICS József
Felelős szerkesztő: CSÁSZTVAY Tünde
Szerkesztők: CSÖRSZ Rumen István
SZABÓ G. Zoltán

Nyitólap: www.iti.mta.hu/szorenyi60.html

MTA Irodalomtudományi Intézet
Budapest, 2007

Hierakologoi

A tanévzáró ünnepség után a parkban üldögéltek a frissen avatott baccalaureusok, és ajándékba kapott könyvüket lapozgatták. Lenyűgözte őket, hogy ez az ajándékkönyv kizárólag az övék, a végzősöké, tanáraik, a nagyszombati jezsuita kollégium tanárai készítették a számukra, megírásától a kiadásáig minden munka az ő vállukat nyomta. Persze nem volt ez Nagyszombatban valami rendkívüli esemény, minden évben kapnak a végzősök hasonló ajándékot, de ez az ő számukra most mégiscsak bizsergetően nagyszerű és megismételhetetlen. Kis nyolcadrét könyv volt, ötvennégy számozott oldallal, első oldalán a cím, *De institutione ac venatu falconum libri duo*, és az, hogy a nagyságos, tisztelendő, tekintetes, nemes és tanult diák urak tiszteletére készült, akiket a tyrnaviai akadémián Andreas Schmidthauernek, a filozófia doktorának a pártfogása alatt az Úr 1749-dik esztendejében baccalaureusszá avattak. A következő oldalon egy rövid ajánlás a poétai osztály nevében a fent nevezett nagyságos, tisztelendő, tekintetes, nemes és tanult neobaccalaureus urakhoz, végül a támogatók névsora. Aztán a tanköltemény, két ének, 1197 sor hexameterekben. Hogy ki a költő, azt nem közlik beljebb sem, de a lényeg ott van a címoldalon: A könyvecskét az akadémia diákjai ajándékozzák diáktársaiknak, nem arra hivatott, hogy csupán egyetlen személy hírnevét gyarapítsa.

Az ismeretlen költő, a huszonhat éves Pray György, a poétika és a retorika tanára mindeközben már a szobájában járt föl-alá, és azt fontolgatta, miként is fogjon hozzá a folytatáshoz. Alig több mint fél éve, hogy belekezdett, megírta úgy, ahogy elvárták tőle, de tudta, hogy több van még a témában, és még több van őbenne, nem befejezte a munkát, csupán abbahagyta a nyomtatás kedvéért. Egyszerűen Isten ellen való vétek lenne, ha ennyiben hagyná ezt a nagyszerű, tudós munkát. A zsenge szárnyú költő a biztonság kedvéért az első ének végén papírra vetett néhány rövidke szót, amely Vergiliustól először Columellára szállt, később a tankölteményt írók közös örökségévé vált, azaz hogy *spatio iniquo exclusus* nem énekelheti meg, hogyan kell a sólymokat gyógyítani, betegségekre gyógyfüvet lelni, és bajukat felismerni. Lelkes utazók tesznek így, akik lyukas pénzt dobnak a nagyvárosok terein a ciszternákba, hogy maguk után hagyjanak valami apróságot, amiért egyszer még jó ürügyetelve visszatérhetnek. Neki most tovább kell utaznia, de tett róla, hogy egyszer még visszatérhessen a ciszternához.

Prayt Trencsénből helyezték át, és még szinte meg sem melegedett Nagyszombatban, máris reá bízta a baccalaureusoknak szánt liber promotionis megírását. Tudta ő, régóta az emberhiány az a rugó, amire ez a hatalmas gépezet jár, de mégis, mekkora megtiszteltetés! Mekkora bizalom! És mekkora munka! Pray könnyedén verselt, és hatalmas munkabírása volt, a műfaj, a tanköltemény adott, ezért csak az illő témát kellett megtalálnia. Az ifjú szerzetes maga sem gondolta, amikor belevágott, hogy ilyen könnyű dolga lesz. Úgy érezte, különös égi kegy fénye vetül reá, hogy rálelt tankölteményének témájára, a solymászatra. Bár maga még igazán sohasem solymászott, odahaza, Pozsony környékén, sőt az egész felvidéken közkeletű volt a sólyomtartás, így legalább nem olyasmiről kellett írnia, amihez egyáltalán nem konyított, ezen kívül, amikor utánaolvasott, azt tapasztalta, hogy a nagyszombati akadémia könyvtárában megfelelő segédanyagra lelhet. Ez jó előjel, gondolta, Isten ujja, csak így sikerülhet néhány hónap alatt megírni ezt a tankölteményt, ha nem kell a könyvek beszerzésével bajlódnia. Még a munka elején volt, amikor búvárkodása közben egyszer csak rádöbbsent, hogy *erről* még soha senki nem írt tankölteményt. Ez a felismerés hirtelen megsokszorozta az erejét, lázasan bújt a könyvtárat, egymás után rótt a papírra a jegyzeteket és a verssorokat, alig evett és aludt, még a tanítást is, uram bocsá', elhanyagolta. Feltűnt ugyan neki a váratlanul betoppanó Klió, akit a tanári kar igencsak szívesen fogadott, de most időrablásnak érezte, hogy mással is foglalkozzon, míg a végére nem ér. Már az elején látta, hogy túl rövid az idő, és túl kicsi a megszabott terjedelem, de innen, a végéről nézve tűnt csak igazán kevésnek mindez. Egyszerűen feszítette a kín, hogy kiadhassa magából valahogyan, ami még bennszakadt, mindegy volt már, hogy megjelenik-e vagy sem, lesz-e belőle *ismert* költő vagy sem.

Az iskolaév végén bizonytalan volt, hogy megy-e vagy marad, feljebbvalói végül is úgy döntöttek, itt az ideje, hogy befejezze teológiai tanulmányait, és pappá szenteljék. A tanárból négy évre megint diák lett a nagyszombati egyetemen. Küzdelmes, nehéz évek voltak, állandó versenyben Francsics Jánossal az évfolyamelsőségért, és állandó versenyben az idővel, hogy a tanulás mellett legyen ideje végre Klióval törődni. 1754-ben aztán pappá szentelték, de ez nem hozott lényeges változást a körülményeiben, sőt a java még eztán következett. Kérvényben fordult előljáróihoz, alázatosan kérve őket, tekintsenek el abbéli szándékuktól, hogy őt a nagyszombati egyetemen alkalmazzák, mert félt, hogy tanári teendői mellett nem jut elég ideje, hogy terveit, amelyeket már évek óta nevelgetett magában, megvalósítsa. A jezsuita rendi alkotmány szellemében feljebbvalói, kérését méltányolva, októberben át is helyezték Besztercebányára, hogy alávéssék a tertia probatióknak, de meg sem melegedhetett itt igazán, még azon az őszön tovább kellett utaznia Pozsonyba, mert nem akadt más, aki retorikát és poétikát taníthatott volna az ottani gimnáziumban. Szívesen ment Pozsonyba, a szülővárosába, de mégis, ez a hely, ahonnan annak idején elindult, különös érzéseket ébresztett föl benne, amikor a város határában megpillantott egy sólymot, amint nagy köröket írva a szabad ég felé emelkedett. Csöbörből vödörbe került, mondta ki néhány héttel később, mikor döbbsenten ráébredt, hogy mindennapos, rövid távú tervei régóta túlerőben van-

nak, és most már kis híján eltorlaszolja előle azokat a nagy célokat, amelyek megvalósítására az életét föltette.

Fáradtan és kopottan, sok tervvel, de kevés reménnyel – így ment föl előljárói utasítását követve a következő év őszén Bécsbe, a Collegium Theresianumba. Jól volt ez így, gondolta évekkel később, hisz annál inkább érezhette, hogy ami történik, varázsütészerű. Valamivel kevesebb munka, de sokkal több könyv, hozzá egy tudós könyvtáros, a stájerországi Fröhlich Erasmus, igazi polihisztor, aki maga is Klió hódolója, és ott tanított Karolus Klein is, az *Analecta poetica* kiadója. Az itt töltött két év alatt Fröhlich atyaián megosztotta vele a terveit, a jegyzeteit, a kétegyeit, a hitét, a szakértelmét, minden kincsét, amit csak megoszthatott az ifjú Prayval, Klein pedig bátorítólag a terveiről faggatta naphosszat. Ez az érdeklődés, a tapasztalt barátok példája, bátorítása és útmutatása olyan lendületet adott neki, amely később, sok évvel és sok mérfölddel a háta mögött is ott munkált benne. A Theresianumban végre sikerült megerősítenie a kapcsolatát Klióval, ami nem ment másként, csak úgy, hogy visszatért a régi ciszternához, és megírta a teljes tankölteményt, amely most már négy énekből állt.

A munka végén járt már, amikor merő véletlenségből rábukkant egy könyvre, pontosabban a könyvre, ami hat évvel ezelőtt bizonyosan visszatartotta volna ennek a tankölteménynek a megírásától. Nem kellett különösebben keresni, csupán észrevenni, ott feküdt egy asztalon a könyvtár olvasótermében. Valaki otfelejtette. Más napon talán föl sem figyel rá. Odament, fölvette az asztról: *Thuanus Hieracosophionja* három énekben. Mohón olvasta, ott az asztrnál állva, akadozó lélegzettel és növekvő szívdobogással. Hát mégis írtak már *erről* tankölteményt! Igen, de nem *úgy*, ahogy ő írta meg! Nem ő az első. De Thuanusszal versenghet az elsőségért! Eszébe jutott a híres költő, Nemesianus esete, aki azt hitte, hogy övé az első *Cynegeticon*, holott már jóval előtte Gratius Faliscus is írt egyet, mégsem csorbult emiatt költői tekintélye. Ugyanarról írni talán még merészebb vállalkozás, mint elsőként írni valamiről – ezzel bátorították a barátai is.

Befejezte hát, megfizette régi, feszítő adósságát, odaadott mindent, amivel még tartozott. Az atyáskodó Fröhlich hízelgés nélkül dicsérte, a derék Klein pedig sajnálkozott, hogy enélkül kellett megjelenie az *Analecta poeticának*, és bátorította, hogy ne hagyja abba a versírást, de ő azt felelte, hogy neki Klióval kell törődnie, nagyobb szükség van most egy történetíróra, legyen az akár közepes képességű, mint egy mégoly kiváló költőre. Amikor hozzáfogott a tisztázat elkészítéséhez, már biztosan tudta, hogy erre vezet az ő útja. Fogta a tiszta papírt, és a lap tetejére, az olvasó szemét gondosan vezetve fölrajzolta a címet: *Poema de institutione ac venatu falconum libris IV comprehensum*. Nem is írt mást erre az oldalra. Minek? Kinek? Kiadni talán nem is fogják, akinek meg majd odaadja olvasásra, tudni fogja, hogy az ő munkája.

Két Bécsben töltött év után Győrbe rendelték följebbvalói, s aztán pedig... Ki tudná azt fejben tartani, még hány helyre és mennyi időre! Pray mindig ment, ahová kellett, Klióval az oldalán, s miután végre sikerült megállapodnia, akkor is együtt maradtak ők, elválaszthatatlan társak. Együtt töltötték az ünnepeket és a mindennapokat, csak néha en-

gedve szabadságra egymást. Egy ilyen napon történt, egy késő őszi délután, hogy a hatvannyolc éves Pray nagy gonddal, nagy költségen gyűjtögetett házi könyvtárát rendezgette, és közben egy vékony, nyolcadrét, nyomtatott könyvecskét talált keresztben beszorulva az *Apographi diplomatarii* mögé. Hát ismét itt van, a ciszternánál! Ez az ő példánya volt, még a nagyszombati időkből. Kiszabadította a könyvet, lesimogatta róla a port, majd a hátsó, üres lapra a következő bejegyzést tette: *Rogatu amicorum composui praeterea de morbis Falconum, et morborum cura, libros II. qui prioribus duobus in 2da editione adderentur. Quos libros legendos dedi Adamo Francisco Kollár, biblioth. Caes. Custodi, a quo cum illos repeterem, affirmavit mihi, Se eos Dno Trsztyánszky ibidem legendos commodasse, quem cum propterea convenirem, ajebat, Se eos Kollario restituisse, hic vero negabat. Quid illis deinceps factum sit, aut ubinam habeant, nunquam rescire potui. Georgius Pray. Pestini d. 4. Nov. 791.* Nem volt szomorú, tudta, hogy ő már teljesítette a feladatát, kitartóan végigment a maga választotta úton, ehhez pedig így kellett történnie mindennek. Mégis hagyni akart egy aprócska jelet, egy azonosító kódot annak, aki majd egyszer megtalálja azt a kéziratot. Mert hogy valaki majd megtalálja, ha neki nem is sikerült, abban bizonyos volt. A papír makacs anyag, és nem adja fel olyan könnyen. Ráadásul a papír hűséges, néha talán túlságosan is, így éri el, hogy viszonzásul mi is hűségesek legyünk hozzá.

*

A kéziratnak tehát nyoma veszett. Hogy pontosan mi történt, sose derült ki. Pray második verziójára nem akadt nyomban kiadó. A kézirat egyetlen tisztázatat előbb kölcsönadta Kollárnak, aki kölcsönadta Trsztyánszkyknak, aki úgy emlékezett, hogy visszaadta Kollárnak, aki viszont állította, hogy nincs nála. A kör bezárult. Mire a nagy kéziratgyűjtő, Paintner Mihály keresni kezdte a becses példányt, már senki sem élt azok közül, akik valaha olvasták a kéziratot. Pray bécsi mentora, Fröhlich Erasmus 1758-ban halt meg, Klein, az *Annalecta Poetica* kiadója 1764-ben. A két „gyanúsított” közül az egykori rendtárs, Trsztyánszky 1781-ben szállt sírba, a másik, Kollár Ádám császári főkönyvtáros két évvel később. Paintner leginkább Kollárt okolta, hiszen Pray eredetileg neki adta oda a kéziratot: hogy lehetett olyan óvatlan, hogy engedte elkallódni! Később, 1783-as dátummal lemondóan írta bele saját példányába: *Manuscriptum apud Bibliothecarium Caesareum A. Kollár, a morte viri hujus meassum per me quaesitum.* A dátummal mintegy jelezni kívánta, hogy Kollár halála után nem volt remény a szöveg megtalálására.

A kéziratot aztán lassan utolérte a feledés. Ha valaki írt Prayról, ami azért megesett, ha forgatta műveit, ami alapvető volt a 19. század nagy történészei körében, szinte mindig a történetíró állt a középpontban: történetíróként, forráskiadóként, kéziratgyűjtőként emlegették, ezeket a műveit olvasták, ezekre hivatkoztak. Hogy valaha költő is volt – elfeledték. Persze az életrajzok mindig megemlékeztek a solymászi tankölteményről, az egykori tanítvány, Schönvisner István kéziratban maradt műve éppúgy, mit Paintner

nyomatásban is megjelent munkája. A precíz jezsuita lexikonok is mindig lelkiismeretesen felsorolták Pray munkái között a két énekes tankölteményt, sőt néha még azt is hozzáfűzték, hogy volt ennek valami folytatása is, ami elveszett, de nemhogy az eltűnt kéziratról nem tudtak sokat, még a megjelent változatot sem olvasta már senki akkoriban. Megfeledkeztek róla a jezsuiták, a solymászok, de még a filoszok is. Azaz majdnem minden solymász és majdnem minden filosz.

1973 decemberében emlékülést rendeztek a pesti Egyetemi Könyvtárban Pray születésének 250. évfordulója alkalmából, ahol egy fiatal, huszonnyolc éves kutató kijelentette, hogy „Pray maga is költő volt, és méltatlanul elfeledett latin költeményei, a kiadottak és a kiadatlanok, teljes mértékben rászolgálnak, hogy a kutatás végre fölfigyeljen rájuk.” Szőrényi Lászlónak hívták. Eme kijelentést követően pedig, 250 évvel Pray és 224 évvel a solymászköltemény születése után, tartott egy előadást a feledésbe merült szövegről, megemlítve azt is, hogy a folytatás elkészült, de sajnos elveszett.

1974-ben néhány taggal megalakult a Magyar Madártani Egyesület. Az alapítók közt volt egy fiatal, alig húsz éves fiú, bizonyos Bagyura János, gyerekkora óta szenvedélyes madarász. Ahogy az emberek nem egyformák, nem egyformák a madarászok sem. Bagyura leginkább abban különbözött a többi madarásztól, hogy nemcsak az érdekelte, ami a levegőben történik, hanem az is, ami azokkal történt, akiket korábban érdekelt, ami a levegőben történik. Ott volt példának okáért a Magyar Solymász Egyesület, melynek gyakorló solymászként maga is tagja volt, és amelyről úgy tűnt, senki nem tudja pontosan, hol és mikor alakult, kik voltak a régi tagok, hogyan és milyen madarakkal, milyen módszerekkel solymásztak. Búvárkodni kezdett, régi újságokat, szakkönyveket lapozgatott, és felkeresett még élő, öreg solymászokat, adatokért, fényképekért, relikviákért, de főképpen történetekért. Lassan kezdett összeállni a kép a magyar solymászat múltjáról. Kutatásai során a kezébe került Horthy fősolymászának, Kálóczy Lajosnak néhány levele, melyeket egy Újfalusy nevű pannonhalmi bencés szerzetesnek írt, egy bizonyos latin nyelvű solymászköltemény kapcsán. A levelekből nem sokat lehetett kisütni, de az adat felkeltette Bagyura érdeklődését, tekintve hogy Magyar László, királyi solymász 14. századi solymászkönyvéből csak néhány töredék maradt fenn, így lényegében Pray művét lehetett az első hazai solymászati szakmunkának tekinteni. Néhány telefon Pannonhalmára, és hamarosan a kezében volt a Pray-költeménynek a Paintner Mihály példányáról készült fénymásolata. Bagyura arról is tudomást szerzett, hogy Pray művének folytatása is volt, de az eltűnt kéziratot neki sem sikerült megszereznie, hiába levelezett bécsi könyvtárakkal és múzeumokkal. Sebaj, legalább az alapváltozat a kezében volt, most már csak találni kellett valakit, aki hajlandó lefordítani.

Szegény ember vízzel főz alapon néhány sikertelen próbálkozás után Bagyura Jancsi eljutott hozzánk. Ez valamikor 1995 késő őszén történt. Akkoriban még mindketten az egyetem padjait koptattuk, és ami a neolatin szöveg fordítását illeti, lelkesedésünknel csak tapasztalatlanságunk volt nagyobb. Nem értettünk a solymászhathoz, a szerzőről praktikusán csak annyit tudtunk, hogy ő a „kódexes” Pray, és a szövegolvasási szeminá-

riumokon kívül soha egyikünk se fordított még semmit igaziból, főleg nem úgy, hogy alkotását fenyegethesse a megjelenés kockázata. Ennek ellenére belevágtunk, és őszi meg tavaszi szüneteket, lopott hétvégeket és hosszú nyári napokat áldozva rá, többszöri neki-futásra elkészítettük a vállalt fordítást. Ez természetesen az 1749-ben írt kétkönyves változat szövegét tartalmazta. Mire befejeztük, már 1998 nyarát írták, azonban... Szóval történt valami.

Korábban egyikünk se ismerte közelebről Szörényit, és őszintén szólva mi arról se tudtunk, hogy ő írt erről a szövegről, pedig 1993-ban nyomtatásban is megjelent az 1973-as előadás szövege a *Hunok és jezsuiták* című kötetben. Neki azonban a fülébe jutott Lázár Pistától, akit rendszeresen zaklattunk a fordítás során fölmerült problémákkal, hogy mi egy ideje már vergődünk a tankölteménnyel, és nemes egyszerűséggel megüzente vele: reméli, tudjuk, hogy megvan az elveszettnek hitt folytatás! Hát nem tudtuk.

Hogy is történt ez? Tarnai Andor bécsi búvárlatai közben 1982-ben véletlenül talált egy kéziratot, melyben felismerni vélte Pray elveszett, valamikor agyonkeresett, de addigra egészen elfeledett kéziratát. Emlékezett, hogy Szörényi foglalkozott a költeménnyel, és értesítette a leletről. Szörényi egy évvel később Bécsben járva lemásoltatta a kéziratot, hogy ha majd lesz ideje, foglalkozik vele. Nos időt, úgy tűnik, sem akkor, sem később nem talált, de amikor a Pray-előadás szövegét 1993-ban megjelentette, egy eldugott láb-jegyzetben említést tett róla, hogy a szöveg folytatása megvan, kiadásra vár.

Persze a részleteket nem tudtuk még akkor, de lázas izgalommal kopogtattunk be a szobájába, azzal a feltett szándékkal, hogy elkunyeráljuk tőle a szöveget. Nyájasan fogadtunk, szájában az elmaradhatatlan pipával, melyet többször is meggyújtott, mialatt előadtuk jövetelünk okát. Talán kicsit féltünk is, hogy nemet mond, hiszen ő találta a szöveget, övé kellene hogy legyen a dicsőség. De hát nem ismertük még... Kérésünkre helyeslően bólintott, szemlátomást örült, hogy belevágtunk a fordításba, sőt a lektorálást is szívesen vállalta, és készséggel megígérte, hogy rendelkezésünkre bocsátja a szöveget. Csak az a baj, fűzte hozzá, hogy ő közben egyszer római nagykövet is volt, ezalatt kicsit összekuszálódtak az iratai az Intézetben, úgyhogy momentán nem tudja, hol a kézitról készült másolat, de majd keresi.

Ez 1997 vége felé történt. Tűkön ülve még gyorsan befejeztük a kétkönyves verzió fordítását, várva, hogy megkapjuk a kéziratban maradt folytatást. A nagyköveti pozíció azonban, úgy látszik, ártalmas mellékhatásokkal bír a pozíciót betöltő személy nem politikai jellegű iratanyagára. Hónapok teltek el, és Szörényi Laci nem találta meg a másolatot. Ez önmagában még nem volt tragédia, csakhogy a másolattal együtt elveszett a könyvtári jelzet is, amin az eredetit vissza tudtuk volna keresni. Nyilvánvalóvá kezdett válni, hogy a Pray-kéziratot egy nem különösebben jóindulatú fátum üldözi.

Bagyura Jancsi, a történet solymász főszereplője is kezdte elveszíteni a türelmét, és mivel mi elkészültünk a fordítással, az egyszer megtalált kézirat pedig megint eltűnt, felvetette, hogy jelentessük meg a nyomtatott változatról készült fordítást. Mi azonban nem akartuk még feladni a reményt, így nem volt más választásunk, el kellett menni Bécsbe.

A bécsi Nationalbibliotheknek irdatlan állománya van, jelzet nélkül megtalálni ebben egy kéziratot több, mint tűt keresni a szénakazalban. Telefonon beszélünk az illetékesnek mondott Németh Istvánnal, aki biztatott is, nem is, de összességében elég reménytelennek látszott az ügy. Mit tudunk, kérdezte. Mondtuk, hogy Pray, hogy állítólag a Kollár vesztette el, tehát lehet, hogy mégis a Kollár-hagyatékban bukkant rá Tarnai, vagy valamilyen jezsuita állományban kéne keresni. Kudarc. Németh István segítőkészen végigfuttatta ugyan a számítógépet a lehetséges állományok jegyzékén, de semmiféle solymász tanköltemény, vagy Pray-kézirat nem került elő. Ebben a pillanatban, ott a Nationalbibliothek kéziratárában úgy tűnt, az irodalomtörténet megismétli önmagát, amennyiben mi is úgy járunk, mint balszerencsés elődünk, a kéziratot hasztalanul hajszólo Paintner, de ekkor Némethnek leesett a tantusz. – Azt állítják tehát – kérdezte –, hogy Szörényi professzor egy jelzetszám alapján kikérte és a kezébe vette a kéziratot? – Úgy tudjuk: igen. – Akkor kövessenek! Hatalmas, régi szekrények közé vitt, ahol harminc évre visszamenőleg, névsorba rendezve tárolták az NB-ben leadott kérelmeket! 1983-ból csak egyetlen Szörényi névvel leadott kérelmek lapult a fiókban, melyen a 10070-es jelzet szerepelt. Visszavágtattunk a kéziratárba, ahol Németh a jelzet alapján elővadászott egy vékony, zöld kötésű, fólió méretű füzetet, kinyitotta, és a címlapon ott állt: *Poema de institutione ac venatu falconum libris IV comprehensum*. A szerző nem volt feltüntetve. Megvolt, a kezünkben volt, és többé nem veszett el.

Hamarosan kiderült, hogy nem egyszerűen folytatásról, sokkal inkább alapos átdolgozásról van szó, ami azt is jelentette, hogy korábbi fordításunk jelentős részét nyugodtan betehettük az asztalfiókba, és mindent kezdhettünk előlről. Még számos őszi meg tavaszi szünetre, lopott hétvégére és hosszú nyári napra volt szükség, míg befejeztük a szöveget. Lassan a kiadási fázisba ér, és remény van rá, hogy közel 250 évvel azután, hogy Pray az elkészült szöveg végére írta az *OAMDG*-t, azaz még ebben az évben, amikor Szörényi László, aki fölfedezte az irodalomnak a költő Prayt, betölti a hatvanat, kiadásra kerül a latin és a magyar szöveg, mintegy tisztelgésként mindkettejük előtt.